

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

та звички до правомірної поведінки; формують негативну реакцію на злочинність, її несприйняття та переконаність у необхідності активної боротьби з нею, правовий менталітет, зокрема, антикорупційний менталітет. Моніторинг є необхідною складовою для реалізації формування правової культури майбутніх юристів.

Список використаних джерел:

1. Кунев А. Роль юристів в закріпленні законності та правової культури. Сучасне право. 2011. № 2. С. 11.
2. Коваль Д. С. Моніторинг процесу формування правової культури майбутніх учителів історії та правознавства у фаховій підготовці. World science. 2020. № 4(56). Vol. 3. С. 19–27.
3. Скуріхін С. М. Морфологія і динаміка правової культури : навч. посіб. Одеса : Фенікс, 2020. 314 с.
4. Лоджук М. Т. Правове регулювання діяльності юридичних клінік в Україні: загальнотеоретичне дослідження : дис ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2014. 313 с.

Ключові слова: моніторинг, правова культура, професійна правова культура, майбутній юрист.

Key words: monitoring, legal culture, professional legal culture, future lawyer.

КОВБАСЮК СТЕПАН ВАЛЕРІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальної теорії права та держави,
кандидат юридичних наук*

ІНСТИТУЦІЙНИЙ ПІДХІД В МЕТОДОЛОГІЇ ДЕРЖАВОЗНАВСТВА

Невід'ємною складовою дослідження держави є належним чином сформульована методологія, яка не тільки визначає загальні та спеціальні напрями дослідження, але й розкриває світоглядну позицію дослідника. Від вдалого методологічного планування залежать подальші перспективи не лише розкриття предмета, але й формування положень щодо удосконалення чинного законодавства і методичного забезпечення юридичної діяльності.

Сучасні загальнотеоретичні дослідження держави потребують переосмислення методології його дослідження. Методологія державознавства повинна ґрунтуватися на сучасних теоретичних напрацюваннях методології юриспруденції. Структура і склад методології юриспруденції залишається дискусійним питанням. Незважаючи на те що в науковій літературі методологія здебільшого визначається як система наукових підходів, принципів і методів наукового пізнання, саме структура методології залишається предметом наукової дискусії.

Традиційно в методології юриспруденції виділяють загальнонауковий, міждисциплінарний та спеціально-науковий рівні методології.

З іншого боку виділяється плюралістичний підхід в рамках якого науковці відмовляються від ієрархії методології та її структуризації за єдиною схемою: філософсько-світоглядна, загальнонаукова, спеціально-наукова, конкретно-наукова. Вони пропонують розглядати методологію не вертикально, а горизонтально, сприймати всі методи як рівноцінні та вибирати їх довільно [1, с. 25].

Найбільш обґрунтованою вважаємо пропозицію виділяти концептуальний та інструментальний рівні методології юриспруденції. Для концептуального рівня характерні концептуальні ідеї, концепти, концепції, концептуальні підходи і методологічні принципи, в той час як на інструментальному рівні це різноманітні методи: філософські, загальнотеоретичні, приватно-наукові та спеціальні [2, с. 79].

Специфіка методології будь-якого дослідження характеризується предметом дослідження та метою, що ставить перед собою дослідник. Методологія державознавства визначається в першу чергу специфікою держави як предмету дослідження. Відзначається амбівалентність держави, оскільки, з одного боку, держава – це універсальна організація для вирішення соціальних і особистісних проблем, з іншого боку, це система влади, що потребує значних витрат, постійного контролю та удосконалення. Теорія держави як складова загальнотеоретичної юриспруденції звернена до поняття держави та державності, виникнення і тенденцій розвитку держави, її інститутів, форм, функцій, принципів діяльності [3, с. 43].

Особливе місце в методології юриспруденції в цілому і державознавства зокрема посідають методологічні підходи. У вузькому розумінні методологічний підхід – це сукупність об'єктивно обумовлених предметом та об'єктом дослідження, однорідних за своєю спрямованістю методологічних прийомів і засобів [4, с. 5].

У широкому розумінні методологічний підхід постає як міждисциплінарна стратегія осмислення права крізь призму певної світоглядної ідеї, через яку проходить процес його дослідження та інтерпретація отриманих результатів. Саме на такий підхід до визначення методологічних підходів будемо спиратися в цьому дослідженні [5, с. 41].

Відмінною особливістю державознавства як відокремленої сфери знань можна вважати його близькість до політології та геополітики. Важливе місце в державознавстві займають дослідження інституалізованої влади, тобто влада, яка перебуває у вимірах легальності та легітимності. Слід в цьому зв'язку зазначити, що за такого підходу значно розширюються уявлення про владу в державі, коли в неї включається не тільки державна влада, але й влада місцевого самоврядування, муніципальна влада. Таким чином, можна зробити висновок про те, що основний підхід, який використовується в державознавстві – це інституціональний підхід [6, с. 11].

Ключовою категорією інституційного підходу є «інститут» як феномен, покликаний забезпечити спадкоємність системи державної влади, послідовність нормативного регулювання суспільного життя. Сучасний етап розвитку юридичної науки характеризується збагаченням правових підходів досягненнями соціології, політології

та інших соціальних наук. Категорія «інститут» доповнюється ясно вираженим соціальним змістом.

Важливість визначення інститутів як предмета дослідження має прояв і в тому, що це поняття забезпечує широкий погляд на розвиток різних сфер соціального буття, уможлиблює аналіз політичної, економічної, правової системи та суспільства як цілості [7, с. 4].

Формування інституційної теорії стало результатом, по-перше, розвитку антропологічних досліджень і значною мірою тріумфу еволюційного підходу у дослідженні людини. Саме тому в основі інституціоналізму було покладено розуміння людини як біосоціальної істоти, поведінка якої визначається інстинктами, які визначають мету діяльності, та інститутами, які визначають засоби досягнення мети.

Переваги інституційної теорії полягають у тому, що предметом її пізнання є інститути, які функціонують в усіх без виключення сферах буття суспільства: в економіці, соціальній сфері, сфері права, моралі, релігії тощо. Важливість визначення інститутів як предмета дослідження має прояв в тому, що це поняття, з одного боку, забезпечує широкий погляд на розвиток різних сфер соціального буття, уможлиблює аналіз політичної, економічної, правової системи і суспільства як цілості.

Методологічною основою інституційного підходу є:

1) розширення меж пізнавального процесу шляхом залучення досягнень не тільки юридичної науки, але й інших гуманітарних дисциплін (насамперед політології та соціології);

2) еволюційний підхід у дослідженнях суспільного буття, заснованого на міждисциплінарному синтезі;

3) дослідження ефективності інститутів крізь призму залежності від попереднього розвитку, історичної зумовленості розвитку інституційної системи;

4) принципи методологічного холізму, за яким центральним елементом аналіз держави і державної влади виявляються не індивіди, а інститути.

Відтак, інституційний підхід забезпечує можливість виявлення та дослідження безперервності державотворення – від додержавних соціальних об'єднань минулого до наддержавних утворень сучасності. Завдяки цьому ми можемо проаналізувати наступництво та розвиток держави, виявити особливості нормативного забезпечення її функціонування як самостійного інституту і виокремити специфічні інститути сучасної держави.

Список використаних джерел:

1. Балинська О. М., Яценко В. А. Методологія сучасного правознавства : посібник / за заг. ред. О. М. Балинської. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 372 с. С. 25.
2. Оборотов Ю. М. Рівні та сфери методології юриспруденції. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / за ред. Ю. М. Оборотова. Одеса : Фенікс, 2015. С. 74–86. С. 79.
3. Оборотов Ю. М. Про актуальні напрями досліджень у теорії держави. Актуальні проблеми держави і права. 2007. Вип. 39. С. 42–46.

4. Крусян А. Методологія сучасного українського конституціоналізму. Юридичний вісник. 2012. № 2. С. 4–12.
5. Фальковський А. О. Поняття та функції методологічних підходів у сучасних правових дослідженнях. Актуальні проблеми держави і права. Вип. 45. С. 40–44.
6. Крижановський А. Ф., Коломоець О. В. Методологія та структура державознавства: кілька гостроактуальних проблем. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2013. № 5. С. 9–12.
7. Чухно А. Інституціоналізм: теорія, методологія, значення. Економіка України. 2008. № 6. С. 4.

Ключові слова: інституційний підхід, державознавство, методологія юриспруденції, інститут, інституційна система.

Key words: institutional approach, state studies, methodology of jurisprudence, institution, institutional system.

ВОЙТКОВА АЛІСА ВІКТОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри загальної теорії права та держави*

ОСОБЛИВОСТІ ТА ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ ЯК МОРСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

У нинішніх умовах загострення глобальних проблем людства, порушення світового правопорядку російською федерацією, що зумовило спочатку анексію Криму в 2014 році, проведення АТО в Донецькій і Луганській областях, а тепер і повномасштабного вторгнення та розв'язання війни на території України, особливої актуальності набувають проблеми реалізації вищевказаної зовнішньої функції нашої держави. Діяльність морської держави щодо забезпечення свого захисту має складний зміст і різнобічні можливості. Щодо їх реалізації спрямовані підготовка та ведення дипломатичної, політичної, інформаційної та міжнародної економічної боротьби. Невід'ємною складовою частиною цієї діяльності є створення морської військової адміністрації держави і здійснення керівництва нею.

Функції держави – це головні напрямки і види діяльності країни, зумовлені її завданнями і цілями й такі, що характеризують її сутність [1]. У функціях держави знаходить відображення роль, яку вона відіграє у вирішенні основних питань суспільного розвитку і перш за все у задоволенні різних інтересів свого населення. Зовнішні функції держави – це основні напрями її діяльності, які пов'язані із безпосереднім вирішенням завдань, які стоять перед нею на міжнародній арені. О. Ф. Скакун, зазначає, що вони забезпечують зовнішню політику держави [1, с. 48] і залежать від характеру політичного режиму, історичних етапів розвитку тієї чи іншої країни, від ситуації,

Тіщенко Юлія Валеріївна Елементи міфологічного світогляду у правосвідомості сучасної людини	50
Бальжик Ірена Анатоліївна Захист прав людини під час сучасної війни	54
Рязанов Михайло Юрійович Нормативний та процесуальний аспекти правової спадщини: антропологічний підхід	57
Кобко-Одарій Вікторія Сергіївна Правова спадщина: щодо питання внутрішньої єдності та зовнішнього вираження	59
Кравченко Сергій Петрович Правовий текст як образ лінгвістичного буття права	63
Чувакова Ганна Михайлівна Соціальні аспекти категорій норма-аномалія	66
Кормич Анатолій Іванович Витоки концепції глобального неуправління та її науковий і практичний потенціал	69
Serebro Mykhailo Technological trends in legal practice	72
Антошина Ірина Володимирівна Інформація і право: діалектика взаємозв'язку	74
Скуріхін Сергій Миколайович Етологічний аналіз ресурсів влади	77
Іванченко Ольга Миколаївна До питання співвідношення легітимності права та правової культури в Україні	80
Дудник Руслана Миколаївна Місце гендерного права у системі права України	84
Іванчук Віра Євстафіївна Моніторинг формування професійної правової культури у майбутніх юристів	86
Ковбасюк Степан Валерійович Інституційний підхід в методології державознавства	88
Войткова Аліса Вікторівна Особливості та шляхи реалізації функції оборони України як морської держави	91
Лук'ячук Ольга Вікторівна Статичний та динамічний підходи в інтерпретації права	94
Одарій Віктор Віталійович Порівняльно-правовий метод у застосуванні права	96
Грезіна Олена Миколаївна Етичні аспекти забезпечення якості освітнього процесу в контексті захисту прав учасників освітнього процесу	99